

До спеціалізованої вченої ради Д 17.127.01
Класичного приватного університету,
вул. Жуковського, 70б,
м. Запоріжжя, 69002

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу

Фісуненка Павла Анатолійовича

**«Інноваційна конкурентоспроможність в забезпеченні економічної
безпеки будівельного підприємства»,**

**представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за
видами економічної діяльності)**

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємств в сучасних умовах вимагає від них постійних зусиль в напрямку гарантування їх економічної безпеки через вдосконалення стратегічного управління, розширення ринків збуту, підвищення якості продукції та послуг, впровадження інновацій за умов врахування максимальної кількості чинників динамічного конкурентного середовища. Вітчизняні підприємства мають не просто пристосовуватись до змін, а випереджати їх, що обумовлює необхідність формування ефективної стратегії забезпечення економічної безпеки.

Запровадження стратегічного забезпечення економічної безпеки на вітчизняних підприємствах має ряд переваг, а саме: сприяння найбільш ефективному розподілу ресурсів; використання комплексного підходу до підприємства і його оточення; мінімізація нераціональних дій підприємства у подоланні несподіваних ризиків завдяки розробці певних сценаріїв та покращення координації його діяльності. Загалом, стратегічне планування є ефективним засобом підвищення спроможності підприємства реагувати на загрози та сприяє баченню перспектив розвитку підприємства.

Питання забезпечення економічної безпеки в сучасних нестабільних умовах є актуальними як з позиції теорії, так і практики діяльності вітчизняних будівельних підприємств, тому наукове обґрунтування та вдосконалення теоретичних й методологічних положень, розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств на основі інноваційної конкурентоспроможності, що є метою дослідження Фісуненка П.А., є вагомим внеском у вирішення проблем ефективності розвитку підприємств в сучасних умовах господарювання.

На користь наукової вагомості та актуальності дисертаційної роботи свідчить її відповідність тематиці науково-дослідних робіт Класичного

приватного університету «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (номер державної реєстрації 0116U000799) та ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»: «Використання обліково-аналітичної інформації в управлінні економічними процесами» (номер державної реєстрації 0111U002633); «Вдосконалення обліково-аналітичної інформації в управлінні економічними процесами» (номер державної реєстрації 0116U000778).

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, ЇХ ДОСТОВІРНІСТЬ І НАУКОВА НОВИЗНА

Представлені в дисертації теоретико-методологічні положення, науково-методичні розробки, практичні рекомендації та загальні висновки викладені у логічній послідовності, відображають причинно-наслідкові зв'язки між частинами дослідження і забезпечують досягнення поставлених у роботі цілей і вирішення завдань.

Наукові результати отримані з використанням сукупності загальнонаукових та прикладних методів наукових досліджень, зокрема абстрактно-логічного аналізу, систематизації та комбінування; історичного методу; поєднання елементів теорії стейкхолдерів (зацікавлених сторін) з методом порівняльних переваг, елементами матричного, бального та інтегрального оцінювання; компаративного аналізу; методу декомпозиції суб'єктно-об'єктної ідентифікації; методу кореляційного аналізу; ситуативного моделювання; сучасних методів стратегічного управління - сценарного аналізу та концепції фреймів.

Використання зазначених методів дозволило Фісуненку П.А. зробити авторський внесок у розвиток науково-методологічного забезпечення теорії та практики формування економічної безпеки будівельного підприємства на основі інноваційної конкурентоспроможності.

Отримані дисертантом наукові положення і результати докладно обґрунтовані в роботі. З наукових праць, виданих у співавторстві, використано лише ті результати, які отримано автором особисто.

Вірогідність теоретичних результатів, висновків та рекомендацій дисертації підтверджується використанням широкого спектру літературних джерел з проблематики дослідження, опрацюванням нормативно-правових актів, інформаційно-аналітичних матеріалів, первинної документації будівельних підприємств Дніпропетровського регіону, даних бухгалтерської та оперативної звітності, експертних думок фахівців галузі, статистичних даних Державної служби статистики України.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертанта підтверджено їх апробацією та схваленням на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

СТРУКТУРА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗМІСТ ЇЇ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ

У розглянутій дисертаційній роботі чітко сформульовано мету і завдання дослідження, визначено об'єкт та предмет.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списків використаних джерел (до першого розділу – 175 найменувань, до другого – 240, до третього – 121, до четвертого – 33, до п'ятого – 41) і додатків. Загальний обсяг роботи – 457 сторінок, з них основного тексту – 370 сторінок. Містить 174 таблиці та 42 рисунки

У першому розділі – «Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємств на основі інноваційної конкурентоспроможності» – визначено сутність поняття «економічна безпека підприємства» (стор. 40-50); розроблено підхід до імплементації в практику підприємств зарубіжного досвіду забезпечення економічної безпеки (стор. 50-68); сформовано перелік принципів і функцій забезпечення економічної безпеки підприємства та запропоновано концепцію дослідження процесу забезпечення економічної безпеки підприємства (стор. 68-116).

У другому розділі – «Теоретико-методологічні основи встановлення взаємозв'язку інноваційної конкурентоспроможності та економічної безпеки» – розглянуто теорії конкурентоспроможності, їх еволюцію та сутність поняття «конкурентоспроможність підприємства» (стор. 136-152); досліджено підходи до визначення сутності поняття «інноваційна конкурентоспроможність» (стор. 152-171); розроблено методологію встановлення взаємозв'язку між інноваційною конкурентоспроможністю та економічною безпекою (стор. 171-186).

У третьому розділі – «Методологічні та прикладні аспекти оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств» – проведено діагностику результатів функціонування будівельних підприємств України (стор. 214-235); сформовано перелік оціночних показників за виокремленими складовими економічної безпеки будівельного підприємства; розроблено методологічний підхід до оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства (стор. 235-250); проведено апробацію оцінювання на будівельних підприємствах Дніпропетровської області (стор. 250-262).

У четвертому розділі – «Методологічний базис оцінювання інноваційної конкурентоспроможності будівельних підприємств» – запропоновано методологічний підхід до визначення рівня інноваційної конкурентоспроможності будівельних підприємств; систематизовано значущі параметри оцінювання різних аспектів діяльності будівельних підприємств з погляду зацікавлених сторін (стор. 277-293); удосконалено інструментарій формування експертної групи для оцінювання інноваційності аспектів діяльності будівельних підприємств (стор. 293-302); визначено за показниками та комплексним індикатором рівень інноваційної конкурентоспроможності будівельних підприємств (стор. 302-331).

У п'ятому розділі – «Стратегічне забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства шляхом підвищення його інноваційної конкурентоспроможності» – побудовано механізм визначення комплементарності економічної безпеки будівельного підприємства та інноваційної конкурентоспроможності (стор. 338-352); здійснено ситуативне моделювання зміни показників інноваційної конкурентоспроможності й економічної безпеки будівельних підприємств (стор. 352-373); розроблено фрейм-стратегію забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств на основі їх інноваційної конкурентоспроможності (стор. 373-389).

Загалом відчутні глибоке розуміння проблем забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств, знання теоретико-методологічних засад дослідження інноваційної конкурентоспроможності та досвіду стратегічного управління процесом забезпечення економічної безпеки.

НАУКОВА НОВИЗНА ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Найбільш вагомі результати, що розкривають особистий внесок Фісуненка П.А. у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну дослідження, на наш погляд, полягають у наступному:

вперше:

- обґрунтовано концепцію дослідження забезпечення економічної безпеки підприємства на основі інноваційної конкурентоспроможності як композицію теоретичного, методологічного та практичного напрямів, поданих у вигляді єдиної системи взаємопов'язаних елементів, на основі якої досягається більш адекватне й цілісне відображення цього процесу. Методологічний напрям дослідження дає змогу теоретичний характер сформульованих науково-теоретичних (аксіоматичних) положень за допомогою визначення переліку принципів, функцій, методів і методичних підходів до забезпечення економічної безпеки підприємства та інноваційної конкурентоспроможності перевести в практичну площину (стор. 89-95);

- розроблено методологічний підхід до визначення рівня інноваційної конкурентоспроможності будівельних підприємств, який подано у вигляді сукупності оціночно-констатувального, оціночно-репутаційного, аналітично-моделювального, аналітично-ідентифікаційного та порівняльно-діагностичного блоків і який базується на комбінуванні елементів теорії стейкхолдерів (зацікавлених сторін) з методом порівняльних переваг, елементами матричного та інтегрального оцінювання, які взаємодоповнюють один одного, що дає змогу в умовах обмеженості офіційної інформації щодо інноваційної діяльності будівельних підприємств сформулювати повноцінне уявлення про інноваційну конкурентоспроможність будівельного підприємства, врахувавши інноваційність усіх аспектів діяльності підприємства (стор. 277-293);

- запропоновано методологію встановлення взаємозв'язку між поняттями «інноваційна конкурентоспроможність» та «економічна безпека підприємства», яка базується на поєднанні результатів компаративного аналізу сутнісних характеристик економічної безпеки підприємства й визначенні суті інноваційної конкурентоспроможності підприємства як спроможності протистояти небезпекам у його функціонуванні завдяки формуванню конкурентних переваг на основі інновацій, які впроваджуються в різні аспекти діяльності та відображають рівень їх інноваційності, і дає змогу обґрунтувати твердження, що економічна безпека підприємства безпосередньо пов'язана з наявністю конкурентних переваг, які шляхом забезпечення задоволеності зацікавлених сторін інноваційністю аспектів діяльності підприємства впливають на стан захищеності підприємства (стор. 171-185);

- побудовано механізм визначення комплементарності інноваційної конкурентоспроможності аспектів діяльності будівельного підприємства та складових його економічної безпеки, який подано як сукупність взаємопов'язаних зведено-оціночного, розрахунково-методичного блоків і блоків аналітичної інтерпретації та формулювання висновків і рекомендацій. Цей механізм, результати реалізації якого є базою для формування напрямів та розробки заходів стратегічного забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства завдяки його інноваційній конкурентоспроможності, базується на зведенні інформації щодо інноваційної конкурентоспроможності аспектів діяльності будівельного підприємства та його економічної безпеки, включає встановлення між ними кореляційних зв'язків, вибір формули розрахунку коефіцієнта комплементарності та побудову шкали його інтерпретації з нерівними інтервалами за принципом нелінійності, ґрунтуючись на методології непрямого шкалювання, яка максимально відтворює варіацію цього коефіцієнта (стор. 338-347);

- розроблено фрейм-стратегію забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства на основі інноваційної конкурентоспроможності, яка є послідовним, конструктивним, раціональним, адаптованим до умов функціонування будівельного підприємства стратегічним планом, реалізація якого скерована на збільшення рівня його економічної безпеки шляхом підвищення рівня його інноваційної конкурентоспроможності. Формування стратегії ґрунтується на концепції фреймів, передбачає наявність таких елементів, як фрейм-позиція, фрейм-очікування, фрейм-альтернатива, фрейм-пропозиція та фрейм-резюме, кожен з яких представлено сукупністю слотів, з відповідними фасетами, що не потребує для розробки сценаріїв поведінки будівельного підприємства значного масиву цифрової інформації для успішної реалізації стратегічного управління процесом забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства на основі його інноваційної конкурентоспроможності (стор. 384-389);

удосконалено:

- комбінований підхід до визначення сутності інновацій, який, на відміну від існуючих, базується на проведенні абстрактно-логічного аналізу існуючих підходів, поєднує окремі елементи процесного, процедурного, новаторського та результативного підходів до трактування інновації в єдине її визначення як кінцевого результату різних аспектів діяльності, що відображає набуття економічного змісту винаходу або ідеї, завдяки проведенню сукупності заходів щодо застосування новітніх технологій, методів, ресурсів або їх комбінацій, організації виробництва, які приводять до створення нового об'єкта (продукту, послуги тощо), що уможлиблює врахування таких атрибутів інновації, як процес, результат, дія та новизна (стор. 152-159);

- атрибутивний підхід до систематизації характеристик поняття «інноваційність», який, на відміну від наявних в економічній науці засад систематизації, передбачає розподіл характеристик інноваційності за атрибутами визначення, такими як фактор (чинник), засіб, властивість, новизна та результат, що дає змогу обґрунтувати змістовне навантаження цього поняття щодо конкурентоспроможності підприємства (стор. 160-169);

- науково-прикладний підхід до імплементації зарубіжного досвіду забезпечення економічної безпеки підприємств, який, на відміну від існуючих, базується на поєднанні методично-інформаційного, аналітично-синтезуючого та реалізаційного компонентів; дає змогу обрати доцільні до імплементації елементи зарубіжного досвіду (мета, база, вимоги та методи забезпечення економічної безпеки підприємств) та визначити ті елементи, що потребують власного формування або вдосконалення з урахуванням вітчизняних реалій (законодавство, функції й стратегія забезпечення) (стор. 50-68);

- методологічний підхід до оцінювання економічної безпеки будівельного підприємств, що, на відміну від існуючих, базується на формуванні переліку оціночних показників з використанням принципу Паретто та методу порівняльних переваг і дає змогу: обрати показники економічної безпеки будівельного підприємства відповідно до критерію результативності за кожною складовою економічної безпеки будівельного підприємства; урахувати економічну безпеку стосовно кожного окремого індикатора за складовою при визначенні інтегрального показника оцінювання; встановити найбільш проблемні складові економічної безпеки. Такий підхід надає можливість з урахуванням діагностики результатів функціонування будівельного підприємства отримати інформацію не лише щодо рівня його економічної безпеки, а й щодо характеру його функціонування, є основою для розроблення адекватних до ситуації стратегічних заходів (стор. 235-248);

- класифікацію сценаріїв поведінки будівельного підприємства, яка, на відміну від існуючих ознак (характер розвитку подій (оптимістичний, реалістичний та песимістичний); завдання, що вирішується (генетичний і програмно-цільовий); метод розробки (дедуктивний та індуктивний); вигляд (аналітичний і формалізований)), доповнена ознакою «тип поведінки», за

якою виділено апатичний (передбачає пасивний тип поведінки підприємства щодо вирішення певних проблем), зважений (базується на концентрації зусиль на окремих можливостях, без використання інших) та форсуючий (передбачає максимальне використання можливостей підприємства у вирішенні проблемної ситуації) сценарії, перелік яких найбільше відповідає цілям забезпечення економічної безпеки на основі інноваційної конкурентоспроможності (стор. 352-355);

- інструментарій формування експертної групи для оцінювання ступеня інноваційності аспектів діяльності будівельних підприємств, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на використанні методу декомпозиції суб'єктно-об'єктної ідентифікації експертів та передбачає визначення параметрів відбору експертів, вибір об'єктивних і суб'єктивних параметрів та встановлення вагомості для кожного параметра, що дає змогу безпосередньо сформувати експертну групу з оптимальною кількістю експертів за відібраними пріоритетними параметрами для проведення опитування щодо інноваційності аспектів діяльності будівельних підприємств (стор. 293-302);

набули подальшого розвитку:

- систематизація значущих параметрів оцінювання різних аспектів діяльності будівельних підприємств з погляду зацікавлених сторін, яка, на відміну від існуючих, включає процедуру бального оцінювання рівня задоволеності зацікавлених сторін діяльністю будівельного підприємства, визначення середнього рівня задоволеності за кожною зацікавленою стороною та за кожним аспектом діяльності, реалізується із застосуванням методу порівняльних переваг, що дає змогу обрати для кожної зацікавленої сторони найбільш значущі параметри відповідно до певного аспекту діяльності та встановити залежність між оцінкою задоволеності зацікавлених сторін аспектами діяльності й оцінкою інноваційності цих аспектів діяльності з метою визначення інноваційної конкурентоспроможності будівельного підприємства (стор. 285-288);

- змістовне наповнення комплексного поняття «економічна безпека підприємства», що, на відміну від існуючих, сформовано на основі декомпозиції атрибутивних характеристик понять «економічний», «безпека» та «підприємство», що дало змогу трактувати його як такий стан функціонування підприємства, за якого в результаті формуються його конкурентні переваги в різних видах діяльності, які визначають можливості підприємства реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі й адекватно протистояти небезпекам і проектувати їх наслідки з метою забезпечення результативного функціонування підприємства (стор. 40-50);

- систематизація принципів забезпечення економічної безпеки підприємства, результати якої, на відміну від існуючих, дозволяють подати їх сукупність з розподілом на загальні (характеризують базові властивості процесу забезпечення економічної безпеки підприємства) та специфічні (доповнюють або конкретизують загальні принципи й характеризують системність побудови процесу забезпечення економічної безпеки

підприємства), що сприятиме більш чіткому розумінню вимог до реалізації цього процесу (стор. 73-81);

- побудова ситуативної матриці сценаріїв поведінки будівельного підприємства щодо забезпечення його економічної безпеки, яка, на відміну від існуючих, формується крізь призму характеристики ситуативних збігів можливостей і небезпек підприємства-лідера та дозволяє співвідносити позицію базового підприємства з можливими сценаріями поведінки підприємств-конкурентів і визначити найкращий сценарій поведінки для будівельного підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки на основі інноваційної конкурентоспроможності (стор. 355-372).

Таким чином, теоретико-методологічні положення, методичні та практичні рекомендації дисертаційної роботи Фісуненка П.А. розвивають розуміння сутності забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства на основі інноваційної конкурентоспроможності та дозволяють підприємствам галузі будівництва покращити результати діяльності і убезпечити від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати дисертаційного дослідження дозволяють визначити основні елементи процесу забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств шляхом підвищення їх інноваційної конкурентоспроможності. Одержані наукові результати можуть бути застосовані в процесі розробки стратегічних документів щодо забезпечення економічної безпеки на будівельних підприємствах. Окремі положення цієї роботи використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Економічна ефективність інноваційних процесів», «Стратегічне управління підприємством» (довідка № 30/19 від 02.12.2019) і ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури» при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Інноваційне підприємництво та управління стратап проектами», «Бізнес-планування інноваційних процесів у будівництві», «Конкурентоспроможність бізнесу», «Управління безпекою бізнесу» (довідка № 38-06.05-71 від 10.06.2020).

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОДЕРЖАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Основні положення, викладені в дисертаційній роботі, доведено до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій, які використовуються в діяльності будівельних підприємств.

Підтвердженням практичної значущості дисертації є те, що сформовані у ній теоретичні положення, науково-методологічні підходи і практичні рекомендації використано у практичній роботі таких будівельних підприємств: ПрАТ «АВП «Содружество», Приватного будівельно-монтажного підприємства «Строитель-П», ТОВ «Деналлі груп»,

ТОВ «БМП «Південьбуд». Також результати роботи знайшли практичне впровадження у діяльності Придніпровського наукового центру Національної академії наук України і Міністерства освіти і науки України, а також Українського національного комітету Міжнародної торгової палати.

Все вищезначене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження має наукове і прикладне значення.

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЗМІСТУ АВТОРЕФЕРАТУ ТА ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ

Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням та висновкам дисертаційної роботи, відбиває структуру та логіку викладеного в ній матеріалу.

СТУПІНЬ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ І ВИСНОВКІВ КАНДИДАТСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ

Положення дисертації Фісуненка П.А. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук не знайшли застосування в розглянутій дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи і опублікованими працями дисертанта дозволяє стверджувати, що ключові наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, знайшли своє відображення у публікаціях автора. Основні положення і результати дисертаційної роботи, відповідно до чинних вимог, викладені у монографіях, статтях, виданих у фахових наукових виданнях (в т.ч. таких, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних), у наукових періодичних виданнях інших держав, а також у друкованих матеріалах наукових конференцій.

Зокрема, за темою дисертаційної роботи автором опубліковано 52 наукових праці, з яких: 1 одноосібна та 8 колективних монографій; 29 – статті: 24 – в наукових фахових виданнях (у тому числі 19 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних), 1 – у науковому закордонному виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз даних, 4 – в інших наукових виданнях; 14 – матеріали конференцій. Загальний обсяг праць – 74,67 д. а., з яких 50,97 д. а. належать особисто автору.

Основний зміст дисертації досить повно відображено в авторефераті. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають їх авторові – Фісуненку П.А., право публічного захисту дисертаційної роботи.

ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертаційна робота містить не захищені раніше наукові положення та отримані автором нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливу проблему розроблення теоретичних положень, науково-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства шляхом підвищення його інноваційної конкурентоспроможності, що є важливим і актуальним за умови нестабільності економічної ситуації, мінливості і ризикованості ринкового середовища.

Дисертаційна робота за змістом і оформленням повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), що пред'являються до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Дисертаційна робота, отримані наукові результати та висновки повною мірою відповідають спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ ТА ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ

Не применшуючи вагомість, значущість, достатньо високий теоретичний, методико-практичний рівень дисертаційної роботи, доречно відзначити окремі недоліки, неточності дисертації та дискусійні питання, що дає змогу висловити з цього приводу наступні зауваження та побажання:

1. При формулюванні авторського бачення сутності економічної безпеки підприємства (стор. 50 та 179-180), серед іншого зазначається, що це «стан функціонування підприємства, за якого формуються його конкурентні переваги». Оскільки дисертант розглядає в своїй роботі будівельні підприємства, доцільно було б зазначити, як галузева специфіка впливає на формування їх конкурентних переваг.

2. У п. 2.2, на основі абстрактно-логічного аналізу підходів до визначень інновації, автор пропонує комбінований підхід до визначення її сутності, який полягає в поєднанні в єдине визначення окремих елементів з існуючих трактувань інновації з урахуванням таких атрибутів, як процес, результат, дія та новизна (рис. 2.4, табл. 2.2). Вважаємо, що в ході дослідження треба було розглянути інновацію і як ресурс в діяльності підприємства.

3. Автор під інноваційною конкурентоспроможністю підприємства розуміє спроможність підприємства на основі інновацій, що впроваджуються в різні аспекти діяльності підприємства та відображають рівень їх інноваційності, протистояти небезпекам у його функціонуванні (п. 2.2, стор. 169-171). Тобто, залишається не зрозуміло, чи то будь-яка конкурентоспроможність є інноваційною за своєю сутністю та природою, чи то інноваційність, як здатність до створення інновацій, посилює або

забезпечує конкурентоспроможність підприємства, забезпечуючи йому конкурентні переваги?

4. Вважаємо, що розгляд теорій конкурентоспроможності підприємства та їх еволюції (п. 2.1, стор. 136-152) слід було розпочати з розгляду сутнісної характеристики самої конкуренції та підходів до її визначення.

5. Досліджуючи зацікавлені сторони будівельного підприємства (стор. 285-287), на основі чого автором далі пропонується систематизація значущих параметрів оцінювання аспектів діяльності будівельних підприємств з точки зору зацікавлених сторін, слід було б зробити короткий огляд нормативних документів та думок науковців щодо сутності стейкхолдерів.

6. Пропонуючи у п. 5.3 стратегію забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства, на нашу думку, слід було б застосувати ієрархічний підхід, згідно якого формування, вибір та реалізації стратегії розвитку підприємства розподіляється на кілька рівнів управління та взаємозв'язку із зовнішнім середовищем.

7. Не всі підрозділи дисертаційної роботи рівноцінні за обсягом.

Проте наведені зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПО ДИСЕРТАЦІЙНІЙ РОБОТІ

Дисертаційна робота Фісуненка П.А. «Інноваційна конкурентоспроможність в забезпеченні економічної безпеки будівельного підприємства» виконана на достатньому науковому рівні, містить нові теоретичні підходи до вирішення актуального наукового завдання обґрунтування та вдосконалення теоретичних й методологічних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств на основі інноваційної конкурентоспроможності.

Актуальність теми, успішна реалізація поставлених завдань, достатній науковий рівень і практичне значення дисертації свідчать про те, що вона цілком відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Завдання дослідження виконано, поставлену мету досягнуто. Основні результати дослідження та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для захисту.

Автореферат дисертації розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації.

За формальними та якісними параметрами дисертаційна робота на тему «Інноваційна конкурентоспроможність в забезпеченні економічної безпеки будівельного підприємства» повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (зі змінами) до докторських

дисертацій економічного спрямування, а її автор Фісуненко Павло Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва,
торгівлі та логістики
Луцького національного технічного
університету (м. Луцьк)

Л.Г. ЛІПИЧ

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Учений секретар
ЛУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
доц. А.Земко

